แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓
รอบการประเมินที่ ๑
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ชื่อ-สกุล นายวิญญู เสมียนรัมย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินบุรีรัมย์
กลุ่ม/ฝ่าย/สพด. สถานีพัฒนาที่ดินบุรีรัมย์
หัวข้อการพัฒนา Digital Literacy: ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence)
สถานที่ การฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ e-learning ของสถาบัน TDGA
วิทยากร/ผู้ให้ความรู้ นายสุมนต์ จิรพัฒนพร หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
หน่วยงานที่จัดอบรม สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล (Thailand Digital Government Academy)

ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence : DQ)

ความฉลาดทางดิจิทัล คือ กลุ่มความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติและค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมในโลกออนไลน์

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือ พลเมืองผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมและมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะการสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน สมาชิกของโลกออนไลน์คือทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลกใบนี้ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม พลเมืองดิจิทัลจึงต้องเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เห็นอกเห็นใจและเคารพผู้อื่น มีส่วนร่วมและมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลนั้น มีทักษะที่สำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity)

สามารถสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างดี ทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง อัตลักษณ์ที่ดี คือ การที่ผู้ใช้สื่อดิจิทัลสร้างภาพลักษณ์ในโลกออนไลน์ของตนเองในแง่บวก ทั้งความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยมีวิจารณญาณในการรับส่งข่าวสารและแสดงความคิดเห็น มีความเห็นอก เห็นใจผู้ร่วมใช้งานในสังคมออนไลน์ และรู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำ ไม่กระทำการที่ผิดกฎหมาย และจริยธรรมในโลกออนไลน์ เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ การกลั่นแกล้งหรือการใช้วาจาที่สร้างความเกลียดชังผู้อื่นทางสื่อออนไลน์ เป็นต้น

การเรียนรู้ พัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่น

- Digital Communication เมื่อสื่อสารในโลกไซเบอร์ ควรมีวิจารณญาณที่เหมาะสม คิดก่อนโพสต์
- Digital Literacy ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และติดตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีให้ทันอยู่เสมอ
- Digital Commerce เมื่อทำการซื้อขายออนไลน์ ควรมีความรับผิดชอบและปกป้องข้อมูลของผู้ซื้อ

การนับถือตนเอง นับถือผู้อื่น

- Digital Access สนับสนุนการเข้าถึงสื่อดิจิทัลและสิทธิที่เท่าเทียมทางดิจิทัล
- Digital Etiquette ปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคมออนไลน์ด้วยความเคารพ และไม่กลั่นแกล้งคุกคามทางไซเบอร์
- Digital Law ไม่ละเมิดสิทธิหรือฉกฉวยอัตลักษณ์ ทรัพย์สินหรืองานอื่นใดของผู้อื่นที่เผยแพร่ในรูปแบบดิจิทัล

การป้องกัน ตนเอง/ ป้องกันผู้อื่น

- Digital Rights and Responsibilities มีอิสระในการแสดงออก แต่ต้องรับผิดชอบทุกการกระทำ
- Digital Health and Wellness ดูแลตัวเอง ทั้งทางร่างกายและจิตใจให้ห่างไกลความเสี่ยงของโรคภัยที่เกิดจากเทคโนโลยี
- Digital Security รู้จักปกป้องข้อมูลส่วนตัวจากผู้ไม่หวังดีในโลกไซเบอร์ และรู้จักการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและอุปกรณ์ดิจิทัล

๒. ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking)

สามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาเป็นประโยชน์และข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้ เมื่อใช้อินเทอร์เน็ตจะรู้ว่าเนื้อหาอะไร เป็นสาระ มีประโยชน์ รู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ สามารถวิเคราะห์และประเมิน ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ เข้าใจรูปแบบการหลอกลวงต่าง ๆ ในโลกไซเบอร์ เช่น ข่าวปลอม เว็บปลอม ภาพตัดต่อ เป็นต้น

การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดีมีองค์ประกอบดังนี้

- ความรู้ สามารถอธิบายและจดจำข้อมูลได้
- ความเข้าใจ สามารถจัดระเบียบ เลือกข้อเท็จจริง และความคิดออกมาใช้ได้
- การประยุกต์ สามารถนำข้อเท็จจริงและกฎข้อบังคับนำมาสร้างความคิดใหม่ ๆ ได้
- การวิเคราะห์ สามารถแยกความคิดและเรื่องต่าง ๆ ออกมาเป็นข้อย่อย ๆ ได้
- การสังเคราะห์ สามารถนำความคิดย่อย ๆ มารวมเป็นแนวคิดใหญ่ ๆ ได้
- การประเมิน สามารถพัฒนาความคิดเห็น และจัดลำดับความสำคัญได้

๓. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management)

สามารถป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็ง และป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีออนไลน์ได้ มีทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์

การรักษาปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ คือ การปกป้องอุปกรณ์ดิจิทัล ข้อมูลที่จัดเก็บและข้อมูลส่วนตัวไม่ให้เสียหาย สูญหาย หรือถูกโจรกรรมจากผู้ไม่หวังดีในโลกไซเบอร์ การรักษาความปลอดภัยทางดิจิทัลมีความสำคัญดังนี้

- เพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวและความลับ หากไม่ได้รักษาความปลอดภัยไว้กับอุปกรณ์ดิจิทัล ข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่เป็นความลับอาจจะรั่วไหลหรือถูกโจรกรรมได้
- เพื่อป้องกันการขโมยอัตลักษณ์ การโมยอัตลักษณ์เริ่มมีจำนวนที่มากขึ้น ในยุคข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากมีการทำธุรกรรมทางออนไลน์มากขึ้น ผู้คนทำการชำระค่าสินค้าผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และทำธุรกรรมกับธนาคาร

ทางออนไลน์ หากไม่มีการรักษาความปลอดภัยที่เพียงพอ มิจฉาชีพอาจจะล้วงข้อมูลเกี่ยวกับบัตรเครดิตและข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานไปสวมรอยทำธุรกรรมได้ เช่น ไปซื้อสินค้า กู้ยืมเงิน หรือสวมรอยรับผลประโยชน์และสวัสดิการ

- เพื่อป้องกันการโจรกรรมข้อมูล เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ มักเก็บรักษาในรูปของดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร ภาพถ่าย หรือคลิปวีดีโอ ข้อมูลเหล่านี้อาจจะถูกโจรกรรมเพื่อนำไปขายต่อ แบล็คเมล์ หรือเรียกค่าไถ่

- เพื่อป้องกันความเสียหายของข้อมูลและอุปกรณ์ ภัยคุกคามทางไซเบอร์อาจส่งผลเสียต่อข้อมูลและอุปกรณ์ดิจิทัลได้ ผู้ไม่หวังดีบางรายอาจมุ่งหวังให้เกิดอันตรายต่อข้อมูลและอุปกรณ์ที่เก็บรักษามามากกว่าที่จะโจรกรรมข้อมูลนั้น ภัยคุกคามอย่างไวรัสคอมพิวเตอร์ โทรจัน และมัลแวร์สร้างความเสียหายร้ายแรงให้กับคอมพิวเตอร์หรือระบบปฏิบัติการได้

๔. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management)

มีดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว รู้จักปกป้องข้อมูลความส่วนตัวในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์ เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น รู้เท่าทันภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต เช่น มัลแวร์ ไวรัสคอมพิวเตอร์ และกลลวงทางไซเบอร์

- ไม่ควรตั้งรหัสผ่านของบัญชีใช้งานที่ง่ายเกินไป
- ตั้งรหัสผ่านหน้าจอสมาร์ทโฟนอยู่เสมอ
- แชร์ข้อมูลส่วนตัวในสื่อโซเชียลมีเดียอย่างระมัดระวัง
- ใส่ใจกับการตั้งค่าความเป็นส่วนตัว ระมัดระวังในการเปิดเผยชื่อและที่ตั้งของเรา และปฏิเสธแอปพลิเคชันที่พยายามจะเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของเรา
- อย่าใช้ไวไฟสาธารณะ เมื่อต้องกรอกข้อมูลส่วนตัว เช่น ออนไลน์ชอปปิ้ง หรือธุรกรรมธนาคาร หรือการลงทะเบียนในสื่อสังคมออนไลน์
- รู้เท่าทันภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต

๕. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management)

สามารถในการบริหารเวลาที่ใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์ และโลกภายนอก ตระหนักถึงอันตรายจากการใช้เวลาหน้าจอนานเกินไป การทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน และผลเสียของการเสพติดสื่อดิจิทัล

๖. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานิ มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints)

สามารถเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลว่าจะหลงเหลือร่อยรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ

รอยเท้าดิจิทัล (Digital Footprints)

รอยเท้าดิจิทัล คือ คำที่ใช้เรียกร่องรอยการกระทำต่าง ๆ ที่ผู้ใช้งานทิ้งรอยเอาไว้ในโลกออนไลน์ โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์หรือโปรแกรมสนทนา เช่นเดียวกับรอยเท้าของคนเดิน ทางข้อมูลดิจิทัล เช่น การลงทะเบียนอีเมล การโพสต์ข้อความหรือรูปภาพ เมื่อถูกส่งเข้าโลกไซเบอร์แล้วจะทิ้งร่อยรอยข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานไว้ให้ผู้อื่นติดตามได้เสมอ แม้ผู้ใช้งานจะลบไปแล้ว ดังนั้น หากเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรม ก็อาจมีผลกระทบต่อชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของผู้กระทำ กล่าวง่าย ๆ รอยเท้าดิจิทัลคือ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก

อินเทอร์เน็ตที่บอกเรื่องของเรา เช่น ข้อมูลส่วนตัวที่แชร์ ไว้ในบัญชีสื่อสังคม ออนไลน์ (Profile) รูปภาพ ภาพถ่าย ข้อมูลอื่น ๆ ที่เราโพสต์ไว้ในบล็อก หรือเว็บไซต์ เป็นต้น

๗. ทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management)

การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ คือ การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือหรือช่องทางเพื่อก่อให้เกิดการคุกคาม ล่อลวงและการกลั่นแกล้งบนโลกอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ โดยกลุ่มเป้าหมายมักจะเป็นกลุ่มเด็กจนถึงเด็กวัยรุ่น การกลั่นแกล้งในโลกไซเบอร์คล้ายกันกับการกลั่นแกล้งในรูปแบบอื่น แต่การกลั่นแกล้งประเภทนี้จะกระทำผ่านสื่อออนไลน์หรือสื่อดิจิทัล เช่น การส่งข้อความทางโทรศัพท์ ผู้กลั่นแกล้งอาจจะเป็นเพื่อนร่วมชั้น คนรู้จักในสื่อสังคมออนไลน์ หรืออาจจะเป็นคนแปลกหน้าก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ผู้ที่กระทำจะรู้จักผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง

รูปแบบของการกลั่นแกล้งมักจะเป็น

- การว่าร้าย ใส่ความขู่ทำร้าย หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย
- การคุกคามทางเพศผ่านสื่อออนไลน์
- การแอบอ้างตัวตนของผู้อื่น
- การแบล็กเมล์
- การหลอกลวง
- การสร้างกลุ่มในโซเชียล เพื่อโจมตีโดยเฉพาะ

วิธีจัดการเมื่อถูกกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

- หยุดการตอบโต้กับผู้กลั่นแกล้ง Logout จากบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ หรือปิดเครื่องมือสื่อสาร
- ปิดกั้นการสื่อสารกับผู้กลั่นแกล้ง โดยการบล็อกจากรายชื่อผู้ติดต่อ
- ถ้าผู้กลั่นแกล้งยังไม่หยุดการกระทำอีก ควรรายงาน

๑) บอกผู้ปกครอง หรือ ครูที่ไว้ใจ

๒) รายงานไปยังผู้ให้บริการสื่อ สังคมออนไลน์นั้น ๆ ผู้กลั่นแกล้ง อาจกระทำการละเมิดข้อตกลงการใช้งานสื่อออนไลน์

๓) บันทึกหลักฐานการกลั่นแกล้ง อีเมล หรือภาพที่บันทึกจากหน้าจอ

๘. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy)

มีความเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ แม้จะเป็นการสื่อสารที่ไม่ได้เห็นหน้ากัน มีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อคนรอบข้าง ไม่ว่าพ่อแม่ ครู เพื่อน ทั้งในโลกออนไลน์และในชีวิตจริง ไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นจากข้อมูลออนไลน์เพียงอย่างเดียว และเป็นกระบอกเสียงให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ คิดก่อนจะโพสต์ลงสังคมออนไลน์ (Think Before You Post) ใคร่ครวญก่อนที่ จะโพสต์รูปหรือข้อความลงในสื่อออนไลน์ ไม่โพสต์ขณะกำลังอยู่ในอารมณ์โกรธ สื่อสารกับผู้อื่นด้วยเจตนาดี ไม่ใช้วาจาที่สร้างความเกลียดชังทางออนไลน์ ไม่ล้วงข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่น ไม่กลั่นแกลังผู้อื่นผ่านสื่อดิจิทัล โดยอาจตั้งคำถามกับตัวก่องก่อนโพสต์ว่า

T – is it true? เรื่องที่จะโพสต์เป็นเรื่องจริงหรือไม่

H – is it hurtful? เรื่องที่จะโพสต์ทำใครเดือดร้อนหรือไม่

I – is it illegal? เรื่องที่จะโพสต์ผิดกฎหมายหรือไม่

N – is it necessary? เรื่องที่จะโพสต์มีสาระ หรือความจำเป็นหรือไม่

K – is it kind? เรื่องที่จะโพสต์ มีเจตนาดีหรือไม่

ความฉลาดทางดิจิทัล หรือ DQ คือ รากฐานสำคัญที่ช่วยให้เราใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างทักษะทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ เพื่อรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล ซึ่งหัวใจสำคัญก็คือ การสร้างอัตลักษณ์ที่ดีและการมีวิจารณญาณในการแยกแยะข้อมูลข่าวสาร เพื่อป้องกันตนเองจากภัยคุกคาม เช่น ข่าวปลอม หรือมิจฉาชีพที่มุ่งหวังโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคล โดยนอกจากการรู้จักป้องกันตนเองด้วยการตั้งรหัสผ่านที่ปลอดภัยหรือการบริหารจัดการรอยเท้าดิจิทัลที่ทิ้งไว้บนเครือข่ายแล้ว พลเมืองดิจิทัลที่ดียังต้องมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สื่อสารกันด้วยความสุภาพ รู้วิธีรับมือกับการกลั่นแกล้งออนไลน์อย่างเหมาะสม และที่สำคัญต้องรู้จักแบ่งเวลาการใช้หน้าจอให้สมดุลกับชีวิตจริง โดยยึดหลักการคิดก่อนโพสต์ว่าเรื่องนั้นเป็นความจริง ไม่ทำร้ายใคร ไม่ผิดกฎหมาย และมีเจตนาที่ดี เพื่อสร้างสังคมออนไลน์ที่น่าอยู่สำหรับทุกคน

(นายวิญญู เสมียนรัมย์)
ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินบุรีรัมย์

ประกาศนียบัตร

ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

วิญญู เสมียนรัมย์

ได้ผ่านการอบรมด้วยระบบการเรียนออนไลน์ในบทเรียน

Digital Literacy : ความฉลาดทางดิจิทัล

(Digital Intelligence)

จำนวนชั่วโมงการเรียนรู้ 1:30 **ชั่วโมง**

โดยสถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล
ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
ให้ ณ วันที่ 5 มีนาคม 2569

(นางไอรดา เหลืองวิไล)

รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

รักษาการแทนผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล

574c844e

Signed by สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.)
Date: 2026-03-05T08:44:53.235+07:00